Lietas Nr. A420415213
Lietas arhīva Nr. A42-01320-14/39

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

RĪGAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS

LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2014.gada 4.aprīlī

Administratīvā rajona tiesa

šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. D/ pieteikuma daļā par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 10.februārim, nenodrošinot /pers. D/ cilvēktiesībām atbilstošus uzturēšanās apstākļus Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/: 1) neatbilstošiem kameras ēdamgalda soliem; 2) nepietiekamu apgaismojumu kamerā; 3) nepietiekamu gaisa apmaiņu kamerā; 4) nepareizu divstāvu gultu izvietojumu un to slikto stāvokli; 5) kameras pārapdzīvotību, atzīšanu par prettiesisku un ar to nodarītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu 4624,33 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] 2013.gada 18.februārī Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) saņemts pieteicēja /pers. D/ 2013.gada 10.februāra iesniegums *(lietas 30.-32.lapa)*, kurā izteiktas sūdzības par uzturēšanās apstākļiem Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/ cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos, kā rezultātā pieteicējam ir nodarītas būtiskas morālās ciešanas un kaitējums viņa veselībai, tāpēc lūgts brīvprātīgi atlīdzināt viņam nodarīto morālo kaitējumu 4624,33 *euro* (Ls 3250) jeb 35,57 *euro* (Ls 25) par katru kamerā pavadīto dienu (kopumā 130 dienas).

Ar Pārvaldes priekšnieka 2013.gada 14.marta lēmumu Nr.1/13.1-B/974 „Par iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarināšanu" iesnieguma izskatīšanas termiņš pagarināts līdz 2013.gada 14.maijam *(lietas 8.lapa)*.

Ar Pārvaldes priekšnieka 2013.gada 14.maija lēmumu Nr.1/13.1-B/974 „Par iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarināšanu" iesnieguma izskatīšanas termiņš pagarināts līdz 2013.gada 18.jūnijam *(lietas 9.lapa)*.

2013.gada 17.jūnijā Pārvaldes priekšnieka p.i. pieņēma lēmumu Nr.1/13.1-B/974 „Par apstākļiem Daugavgrīvas cietumā un nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu" (turpmāk – Lēmums), ar kuru nolemts:

1) atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot pieteicējam kamerā Nr./kameras numurs/ laikposmos no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 28.oktobrim, no 2012.gada 31.oktobra līdz 2012.gada 13.novembrim, no 2012.gada 29.novembra līdz 2013.gada 22.janvārim un no 2013.gada 31.janvāra līdz 2013.gada 1.februārim pietiekamu dzīvojamo platību;

2) uzdot Daugavgrīvas cietuma administrācijai nekavējoties rakstveidā atvainoties pieteicējam sakarā ar prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot kamerā Nr./kameras numurs/ laikposmos no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 28.oktobrim, no 2012.gada 31.oktobra līdz 2012.gada 13.novembrim, no 2012.gada 29.novembra līdz 2013.gada 22.janvārim un no

2013.gada 31.janvāra līdz 2013.gada 1.februārim pietiekamu dzīvojamo platību;

3) uzdot Daugavgrīvas cietuma priekšniekam informēt Pārvaldi par lēmuma izpildi;

4) atzīt par tiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, nodrošinot pieteicējam kamerā Nr./kameras numurs/ laikposmos no 2012.gada 3.oktobra līdz 2012.gada 10.oktobrim, no 2012.gada 11.oktobra līdz 2012.gada 24.oktobrim, no 2012.gada 29.oktobra līdz 2012.gada 30.oktobrim, no 2013.gada 23.janvāra līdz 2013.gada 30.janvārim, no 2013.gada 1.februāra līdz 2013.gada 6.februārim un 2013.gada 7.februārī pietiekamu dzīvojamo platību;

5) atteikt pieteicējam izdot administratīvo aktu par nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 3250 apmērā *(lietas 12.-17.lapa)*.

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/ atrodas divi soli (1,25m x 0,30m x 0,45m), kas ir pietiekamā garumā, lai ieslodzītie, kuri tiek izmitināti kamerā Nr./kameras numurs/, varētu tos lietot. Laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim ieslodzīto ēdināšana kamerā Nr./kameras numurs/ notika šādi: atverot kameras durvju lodziņu (izmērs apmēram 30cm x 30cm), notiesātais, kurš tiek nodarbināts cietuma saimnieciskajā apkalpē, izdala ēdienu ieslodzītajiem. Ieslodzītie rindas kārtībā pa vienam pie lodziņa saņem ēdienu. Ieslodzītie apsēžas pie galda vai uz savas guļamvietas, kā arī ieslodzītie bieži izmanto nakts skapīšus galda vietā, sēžot savā guļamvietā. Sūdzības vai iebildumi par šo kārtību no ieslodzītajiem nav bijušas. Pieteicējs nav norādījis konkrētu gadījumu, kad viņam maltīte bija jāietur kājās stāvot, proti, ka nebija iespēja apsēsties pie galda. Nacionālās tiesību normas neparedz prasības, kādam jābūt kameras aprīkojumam ieslodzījuma vietās, izņemot to, ka notiesātajiem ierādama individuāla guļamvieta. Tādējādi pieteicējam kamerā Nr./kameras numurs/ bija nodrošināta iespēja ieturēt maltīti, sēžot pie galda, un pieteicēja paša brīva izvēle ir gaidīt, kamēr pārējie ieslodzītie ir paēduši, lai sēstos pie galda un ieturētu maltīti.

[1.2] Kamerā Nr./kameras numurs/ ir divi logi (stikls, atverami, aprīkoti ar gaisa un gaismas caurlaidīgām restēm no kameras puses un ārpuses), logu izmērs (1,58m x 1,05m). Kamerā ir divi gaismekļi, katrā 2 dienas gaismas lampas, katras jauda – 36 W, nakts gaismeklis – 1 gab., spuldžu skaits 1 gab. x 25 W. Gaismekļi nav nosegti un lampas netrūkst. Līdz ar to kamerā Nr./kameras numurs/ ir pietiekams dabīgais un mākslīgais apgaismojums, lai varētu lasīt un rakstīt. Kamera Nr./kameras numurs/ ir apmierinošā stāvoklī.

[1.3] Kamerā Nr./kameras numurs/ ir gaisa nosūcēja ventilācija un dabīgā ventilācija, ventilācijas sistēmu ieslēdz uzraugs pēc notiesātā pieprasījuma. Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas reglamentētu prasības ventilācijai ieslodzījuma vietās. Daugavgrīvas cietuma ēka būvēta pirms 2003.gada 31.decembra, tādējādi uz to nav attiecināmas Ministru kabineta 2003.gada 23.septembra noteikumos Nr.534 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 23103 „Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija"" noteiktās prasības. Kamerā Nr./kameras numurs/ ventilācija ir pietiekama.

No 2012.gada augusta līdz 2013.gada janvārim blakus kamerai Nr./kameras numurs/ tika veikti remonta darbi un jebkādu remontdarbu laikā var rasties zināmas, bet ne ilgstošas, neērtības (krāsas smaka). Taču ņemot vērā iepriekš minēto par ventilāciju kamerā Nr./kameras numurs/, tajā bija iespējams nodrošināt nepieciešamo gaisa apmaiņu un svaiga gaisa pieplūdi.

[1.4] Kamerā Nr./kameras numurs/ ir divstāvīgas gultas (1,96m x 0,70m x 0,53m), kas nodrošina desmit gultasvietas un tās ir apmierinošā tehniskā stāvoklī. Attiecībā uz gultām, kuras ir sabīdītas kopā pa divām, atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 77.panta otrajai daļai notiesātajiem ierādāma individuāla guļamvieta un izsniedzami gultas piederumi. Konkrētajā gadījumā pieteicējam tika ierādīta individuāla guļamvieta. No reglamentējošiem normatīvajiem aktiem nav konstatējams brīvības atņemšanas iestādes pienākums ieslodzītos nodrošināt ar brīvi stāvošu, atsevišķi no citām gultām, individuālu gultu.

[1.5] Pieteicējs nebija vērsies pie cietuma ārsta ar sūdzībām par veselības problēmām saistībā ar redzes pasliktināšanos, muguras sāpēm, kas rodas no gulēšanas atsperu gultā, kā arī galvas sāpēm. Atbilstoši Kodeksa 50.panta otrajā daļā un Administratīvā procesa likuma 96.pantā noteiktajam pieteicējam bija pienākums nekavējoties ziņot Daugavgrīvas cietuma administrācijai par uzturēšanas apstākļiem kamerā Nr./kameras numurs/. Pieteicējs laika periodā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim nav vērsies pie Daugavgrīvas cietuma priekšnieka ar iesniegumiem/sūdzībām par sadzīves apstākļiem Daugavgrīvas cietumā, kā arī par viņa veselības problēmām.

[1.6] Pieteicējam tika nodrošināta iespēja izmantot pastaigas vai piedalīties sporta spēlēs svaigā gaisā ne mazāk kā vienu stundu dienā, kā arī apmeklēt cietuma kapelā dievkalpojumus un tikties ar garīdznieku vienatnē. 2012.gada 1.septembrī pieteicējs uzsāka mācības Daugavpils profesionālās vidusskolas Daugavgrīvas cietuma filiālē. Laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim nodarbības notika katru darba dienu no pulksten 9.00 līdz pulksten 12.00.

[1.7] Kameras Nr./kameras numurs/ platība ir 28,1m^2 un tajā, ieskaitot pieteicēju, laika posmos no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 28.oktobrim, no 2012.gada 31.oktobra līdz 2012.gada 13.novembrim, no 2012.gada 29.novembra līdz 2013.gada 22.janvārim, no 2013.gada 31.janvāra līdz 2013.gada 1.februārim uzturējās 10 ieslodzītie. Tādējādi šajos laika periodos uz vienu ieslodzīto bija nodrošināta 2,81 m^2 dzīvojamā platība, kas atbilst Kodeksa 77.panta pirmajā daļā noteiktajai minimālajai dzīvojamai platībai. Taču, ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādīto par iespējamo cilvēktiesību pārkāpumiem attiecībā uz ieslodzītajām personām, atzīstams, ka Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, nenodrošinot minētajā laika periodā pieteicējam pietiekamu uzturēšanās platību (vismaz 3 m^2 uz vienu ieslodzīto), atzīstama par prettiesisku.

[1.8] Pieteicējam no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim, kad viņš atradās kamerā Nr./kameras numurs/, bija nodrošināti Kodeksa 77.pantā noteiktie uzturēšanās apstākļi, kamerā bija nodrošināta atbilstoša ventilācija un apgaismojums, kā arī individuāla guļamvieta un pietiekama vieta, kur ieturēt maltīti. Tāpat laika posmos no 2012.gada 3.oktobra līdz 2012.gada 10.oktobrim, no 2012.gada 11.oktobra līdz 2012.gada 24.oktobrim, no 2012.gada 29.oktobra līdz 2012.gada 30.oktobrim, no 2013.gada 23.janvāra līdz 2013.gada 30.janvārim, no 2013.gada 1.februāra līdz 2013.gada 6.februārim un no 2013.gada 7.februārī pieteicējam tika nodrošināti ne mazāk kā 3m^2, līdz ar to nav konstatējams prettiesiskums Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcībā.

[1.9] Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība neradīja pieteicējam būtiskas (neatgriezeniskas) sekas. Tādējādi prasība atlīdzināt

morālo un personisko kaitējumu ir nepamatota. Pieteicējs laika posmā, kad viņam netika nodrošināta minimālā dzīvojamā platība (vismaz 3m^2), nebija vērsies pie Daugavgrīvas cietuma administrācijas ar sūdzībām par nepietiekamu dzīvojamo platību kamerā un Daugavgrīvas cietuma Medicīnas daļā pieteicējs tika pieņemts tikai 2012.gada 7.decembrī. Konkrētajā gadījumā morālā kaitējuma adekvāts atlīdzinājums pieteicējam ir Daugavgrīvas cietuma administrācijas rakstveida atvainošanās, kas sniegtu atbilstīgu gandarījumu pieteicējam, kā arī atturētu Daugavgrīvas cietuma administrāciju no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē.

[2] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un ar to nodarītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu 4624,33 *euro* apmērā.

Pieteicējs norāda, ka laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 10.februārim viņš tika ievietots Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/, kurā uzturēšanās apstākļi nav cilvēktiesībām atbilstoši, kas ilgtermiņā nodarīja pieteicējam lielu morālo un personīgo kaitējumu. Par uzturēšanās apstākļiem Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/ pieteicējs pieteikumā, daļā par kuru ierosināta lieta, norādījis turpmāk minēto.

[2.1] Kamera Nr./kameras numurs/ bija tumša un drūma. Logi bija daļēji aizklāti ar metāla plāksnēm. Logi atradās dziļās nišās, jo sienas ir biezas, tāpēc dabīgais apgaismojums kamerā ieplūda slikti. Bez mākslīgā apgaismojuma nebija iespējams lasīt un rakstīt. Savukārt mākslīgo apgaismojumu nodrošināja salauztas lampas, proti, nekad nebija visas paredzētās spuldzes un uz lampām nebija abažūra, tādējādi bojājot redzi.

[2.2] Kamerā Nr./kameras numurs/ slikti cirkulēja gaiss, jo nestrādāja ventilācija. Nebija atsevišķas telpas smēķēšanai, kas pieteicējam kā nesmēķētājam sagādāja būtiskas neērtības, un tika pārkāptas pieteicēja likumā „Par tabakas izplatības un smēķēšanas ierobežošanu" noteiktās tiesības. Atrasties pārpildītā cietumā vai tā daļā ir necilvēcīgs un pazemojošs faktors no cilvēka fiziskās eksistences viedokļa, nav iespējams pabūt vienatnē, tādējādi pieaug spriedze un vardarbības iespēja ieslodzīto vidū.

[2.3] Dēļ kamerā esošo ēdamgaldu nepietiekamā lieluma, visiem kamerā esošajiem nebija iespējams vienlaicīgi paēst siltās pusdienas, savukārt cīnīties par vietu pie galda ir pazemojoši.

[2.4] Kamerā bija divstāvu gultas, kuras visā garumā bija saliktas kopā, veidojot tā saucamo „laulības gultu", kas nav atzīstama par nedalāmu individuālu guļamvietu, tādējādi pazemojot pieteicēju.

[2.5] Kameras Nr./kameras numurs/ platība ir 28,1m^2 un tajā pārsvarā uzturējās 10 cilvēki, līdz ar to kamera patstāvīgi bija pārapdzīvota. Turklāt ņemams vērā, ka kamerā atrodas ēdamgalds ar diviem soliem, piecas divstāvu gultas, pieci skapīši 45cm x 45cm, izlietne un tualete un brīvas vietas paliek aptuveni 10 m^2, kas neatbilst cilvēktiesību prasībām.

[2.6] Pieteicējam ilgtermiņā tika radītas apzinātas spīdzināšanas, pazemošanas bezizejas, nolemtības, bezcerības un stresa izjūtas. Pieteicējs uzskata, ka ar Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot cilvēktiesībām atbilstošus uzturēšanās apstākļus kamerā Nr./kameras numurs/, tika pārkāpts Konvencijas 3.pantā, Satversmes 89., 91. un 95.pantā noteiktais, kā arī ANO ieslodzīto režīma minimālo standarta noteikumu 10. un 11.pants un Eiropas cietuma noteikumu REC (2006)2 21. un 10.1.punkts.

[3] Pārvalde tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un uzskata to par nepamatotu, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem *(lietas 45.-49.lapa)*.

[4] Daugavgrīvas cietuma administrācija tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un uzskata to par nepamatotu, pārsvarā atkārtojot Lēmumā un Pārvaldes paskaidrojumos minēto argumentāciju *(lietas 65.-71.lapa)*.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteicēja pieteikums ir daļēji apmierināms.

[6] Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 95.pantu valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Konvencijas 3.pants paredz, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt. Savukārt Kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punktā noteikts, ka, izpildot jebkura veida krimināsodu, ievērojami šādi pamatprincipi: sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka valsts pienākums ir nodrošināt ieslodzījuma vietās esošajām personām pienācīgus apstākļus un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

Tādējādi izskatāmās lietas ietvaros tiesai ir jānoskaidro, vai pieteicēja uzturēšanās apstākļi Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kameras numurs/ no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 10.februārim bijuši necilvēcīgi vai pazemojoši.

[7] Vērtējot sadzīves apstākļus kamerā Nr./kameras numurs/, tiesa konstatē un secina turpmāk minēto.

[7.1] Pieteicējs kā neatbilstošus prasībām /kameras numurs/kamerā pieteikumā daļā, par kuru ierosināta lieta, norādījis tādus apstākļus kā neatbilstoša izmēra ēdamgalda soli, dabīgā un mākslīgā apgaismojuma nepietiekamība, nepietiekama gaisa apmaiņa, nepareizs divstāvu gultu izvietojums un to sliktais stāvoklis, kā arī kameras pārapdzīvotība.

[7.2] Atbilstoši Pārvaldes iesniegtajiem lietas materiāliem kameras Nr./kameras numurs/ kopējā platība bija 28.1m^2, kamerā bija divi atverami logi (1,58m x 1,05m), kuriem uzlikti metāla režģi un drošības metāla konstrukcija. Kamerā bija divi dienas gaismekļi ar 2 spuldzēm (36W) un nakts apgaismojums ar vienu spuldzi (25W). Kamerā laika posmā, kad tajā bija izmitināts pieteicējs, tika turēti 8 līdz 10 ieslodzītie, gultu vietu skaits – 10.

[7.3] Kodeksa 77.panta pirmā daļa paredz, ka dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam vīrietim nevar būt mazāka par 2,5 kvadrātmetriem.

Konkrētajā gadījumā, ņemot vērā, ka kameras Nr./kameras numurs/ dzīvojamā platība bija 28,1m^2, tad, atrodoties tajā 10 ieslodzītajiem, uz vienu ieslodzīto sanāk 2,81m^2. Savukārt, ja kamerā atrodas 9 ieslodzītie, tad uz vienu ieslodzīto sanāk 3,12m^2, bet ja atrodas 8 ieslodzītie – 3,51m^2.

Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komiteja savos ziņojumos vairākkārt ir ieteikusi grozīt Kodeksu un noteikt, ka platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 4m^2 *(sk., piemēram, Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007, para* 36, http://www.cpt.coe.int/documents/lva/2009-35-inf-eng.htm#_Toc196040 774*)*.

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3m^2, tad, Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā, kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai. Ja kameras platība ir lielāka, tad ir nepieciešams vērtēt arī citus apstākļus, it īpaši, ventilācijas pieejamību, dabiskā apgaismojuma un dabiskās ventilācijas nodrošināšanu, apkures piemērotību, sanitāros apstākļus un to, vai tualetē ir nodrošināts privātums. Līdz ar to pat gadījumos, kad kameras platība bija 3 – 4m^2 uz vienu ieslodzīto, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi Konvencijas 3.panta pārkāpumu, ja tika konstatēts ventilācijas un apgaismojuma trūkums *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.oktobra sprieduma lietā „Orchowski pret Poliju" 122.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandic un Jovic pret Poliju" 122.punkts).*

Pārvalde Lēmumā jau ir atzinusi par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot pieteicējam kamerā Nr./kameras numurs/ pietiekamu dzīvojamo platību tajos laika posmos, kad kamerā Nr./kameras numurs/ atradās kopumā 10 ieslodzītie, jo tādējādi uz vienu ieslodzīto netika nodrošināta vismaz 3m^2 liela platība.

Laika periodos, kad kamerā Nr./kameras numurs/ bija izvietoti 9 vai 8 ieslodzītie, dzīvojamā platība uz vienu notiesāto nedaudz pārsniegusi 3m^2, taču, tiesas ieskatā, jāņem vērā arī papildu konstatētos apstākļus kamerā Nr./kameras numurs/, kas kopumā neļauj vienozīmīgi secināt, ka apstākļi bijuši atbilstoši un cilvēcīgi.

Kā izriet no sprieduma iepriekšējā apakšpunktā citētā Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma, ja kameras platība ir lielāka par noteikto minimumu, tad ir nepieciešams vērtēt arī citus apstākļus.

[7.4] Atbilstoši Pārvaldes iegūtajai informācijai par kamerā Nr./kameras numurs/ esošā galda un solu izmēriem un kārtību, kādā ieslodzītie ietur maltīti, secināms, ka netiek noliegts pieteicēja norādītais apstāklis, ka visiem ieslodzītajiem vienlaicīgi nav bijusi iespēja paēst pie galda.

Atšķirībā no Pārvaldes atzītā, tiesa neuzskata, ka situācija, kurā dažiem ieslodzītajiem ir iespēja ēst pie galda, bet dažiem tas jādara, sēžot uz gultas, vai jāgaida, kamēr vieta atbrīvosies, kā laikā silts ēdiens atdziest, būtu atdzīstama par pieņemamu.

Tiesa secina, ka problēma ar nepietiekamo vietu skaitu pie galda maltītes ieturēšanai ir tieši saistīta ar jau iepriekš konstatēto pārapdzīvotību kamerā.

[7.5] Tiesa, vērtējot ventilācijas un apgaismojuma pietiekamību kamerā Nr./kameras numurs/, ņem vērā Tiesībsarga biroja konstatēto Daugavgrīvas cietuma kameru apsekošanas laikā 2013.gada 18. un 19.aprīlī. Tiesībsarga biroja darbinieki vizītes laikā bija apskatījuši arī kameru Nr./kameras numurs/ un konstatējuši, ka apskatītajās kamerās ir pietiekams apgaismojums, logi plaši un pietiekami atverami. Daļu no loga aizsedz metāla siets, kas dabisko apgaismojumu un ventilāciju būtiski neierobežo *(lietas 75. lapas otra puse)*.

Ņemot vērā Tiesībsarga biroja darbinieku uz vietas konstatēto, kā arī izvērtējot logu izmērus attiecībā pret kameras lielumu, tiesai nav šaubu, ka kameru bija iespējams pienācīgi izvēdināt un ka logs nodrošināja pietiekamu dabisko apgaismojumu. Turklāt kamerā Nr./kameras numurs/ papildus bija ierīkota gaisa nosūcēja ventilācija.

Attiecībā uz mākslīgo apgaismojumu, ņemot vērā, ka kamerā Nr./kameras numurs/ bija divas spuldzes ar jaudu 36W, nav pamata konstatēt, ka tas būtu nepietiekams.

[7.6] Lai arī Tiesībsarga birojs attiecībā tieši uz apgaismojumu un ventilāciju nav konstatējis pārkāpumus kamerā Nr./kameras numurs/, apstākļi kamerā Nr./kameras numurs/ kopumā atzīti par neatbilstošiem, jo konstatēta pārapdzīvotība. Turklāt Tiesībsarga

birojs kā nepieļaujamu atzinis arī situāciju par divu gultu novietošanu blakus.

Lai arī atsevišķos periodos, kamēr kamerā Nr./kameras numurs/ uzturējās pieteicējs, platība formāli uz vienu ieslodzīto bija nedaudz lielāka par 3m^2, jāņem vērā, ka pieteicējam netika nodrošināts privātums guļamvietā.

Situācijā, kurā pārapdzīvotības dēļ kamerā gultas izvietotas tā, ka blakus guļ divi vīrieši, ir pazemojoša un cilvēka cieņu aizskaroša.

Turklāt no Tiesībsarga biroja tiesai sniegtās informācijas izriet, ka Tiesībsarga birojs jau iepriekš 2009. un 2010.gadā konstatējis neatbilstošu gultu izvietojumu, kuru Daugavgrīvas cietuma administrācija nebija novērsusi arī 2013.gadā.

Ņemot vērā, ka Tiesībsarga birojs jau agrāk bija norādījis, ka situācija par kopā sabīdītām gultām ir nepieņemama, Pārvaldes attieksme, Lēmumā secinot, ka šāda situācija ir normāla, vērtējama kā nihilistiska.

[7.7] Pieteicējs norādījis, ka kamerā Nr./kameras numurs/ atradies no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 10.februārim, taču atbilstoši Daugavgrīvas cietuma sniegtajai informācijai *(lietas 73.lapa)* pieteicējs 2013.gada 7.februārī pārvests uz kameru Nr./kameras numurs/, līdz ar to kamerā Nr./kameras numurs/ pieteicējs uzturējies līdz 2013.gada 7.februārim.

Ņemot vērā, ka laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim kamerā Nr./kameras numurs/ konkrētos laika periodos nebija nodrošināti pat 3m^2 uz vienu ieslodzīto, bet pārējā laikā platība uz vienu ieslodzīto mazliet pārsniedza 3m^2, taču privātums netika nodrošināts guļamvietā, kā arī netika nodrošināta iespēja pienācīgā kārtā paēst, sēžot pie galda, tiesa atzīst, ka ir noticis pieteicēja cilvēktiesību minimuma pārkāpums.

Līdz ar to tiesa Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim (kopā 127 diennaktis) pieteicēju turot /kameras numurs/kamerā cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos – atzīst par prettiesisku.

[8] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Savukārt Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 1.pants noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu (turpmāk zaudējumu atlīdzinājums), kas nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību. Šā likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka iestāde zaudējumus var nodarīt ar darbību izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies. Savukārt, šā likuma 5.pants noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts vai trešā persona Administratīvā procesa likuma izpratnē, kā arī privātpersonai, pret kuru ir tieši vērsta vai kuru tieši skar iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

No minētajām tiesību normām secināms, ka persona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu (arī morālā un personiskā kaitējuma), ja zaudējumi nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, kas atzīta par prettiesisku.

Izskatāmajā lietā tiesa Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim (kopā 127 diennaktis) pieteicēju turot kamerā Nr./kameras numurs/ cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos – atzina par prettiesisku, līdz ar to pieteicējs var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, kas nodarīti ar šo Daugavgrīvas cietuma prettiesisko faktisko rīcību.

[9] Pieteicējs prasa atlīdzināt morālo kaitējumu 4624,33 *euro* (Ls 3250) jeb 35,57 *euro* (Ls 25) par katru kamerā pavadīto dienu.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.panta izpratnē morālais kaitējums ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Līdz ar to konkrētajā gadījumā ir secināms, ka morālais kaitējums pieteicējam ir nodarīts.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmo daļu morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments savā praksē *(sk., piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 11.maija sprieduma 7.punktā uzskaitīto praksi)* ir attīstījis virkni principu, kas jāievēro atlīdzinājuma noteikšanā, proti: atlīdzinājumam jābūt efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim; atlīdzinājumam jābūt taisnīgam, atlīdzinājumam ir jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības ir tikušas aizskartas; atlīdzinājums var kalpot arī par līdzekli, lai atturētu iestādi no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē; atlīdzinājums nedrīkst būt nesamērīgi mazs.

Ievērojot minētos principus, kā arī likumdevēja Zaudējumu atlīdzināšanas likumā ietvertās vadlīnijas, tiesa, nosakot atlīdzinājumu, ņem vērā Zaudējumu a**tlīdzināšanas likuma 14.pantā atlīdzinājuma noteikšanai noteiktos kritērijus,** tiesību aizskāruma ilgumu – 127 diennaktis, kā arī taisnīguma apsvērumus. Tāpat tiesa ņem vērā faktu, ka attiecīgās darbības netika vērstas tieši pret pieteicēju ar mērķi radīt viņam nepilnvērtības sajūtu, pazemot vai noniecināt, pret pieteicēju netika pieļauta atšķirīga attieksme, jo visi kamerā Nr./kameras numurs/ esošie ieslodzītie atradās līdzīgos apstākļos.

Tiesa ņem vērā, ka notiesāto iespējas ietekmēt savus sadzīves apstākļus ir minimālas, jo tie atrodas pilnīgā valsts iestāžu pakļautībā un apgādībā un valstij ir jābūt atbildīgai par vismaz cilvēktiesību minimumu nodrošināšanu.

Tiesai nerodas šaubas, ka pieteicējam, uzturoties pārapdzīvotā kamerā un guļot savienotā gultā, ko nevar uzskatīt par individuālu guļvietu, nodarīts morāls kaitējums un ņemot vērā, ka situāciju nevar padarīt par nebijušu, atvainošanās kā patstāvīgs atlīdzinājums, tiesas ieskatā, konkrētajā gadījumā nav atzīstams par pietiekamu.

Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Baţjaks pret Latviju* (ECT 2010.gada 19.oktobra spriedums) atzinusi, ka noticis Konvencijas 3. un 13.panta pārkāpums. Iemesls – pārapdzīvotība kamerā, ierobežotas iespējas uzturēties ārpus kameras, slikts apgaismojums, ventilācijas trūkums, slikti sanitārie apstākļi. Aizskāruma ilgums vairāk kā gads. Piešķirtais atlīdzinājums 11 700 *euro*.

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Melnītis pret Latviju* (ECT 2012.gada 28.februāra spriedums) atzinusi, ka noticis Konvencijas 3.panta pārkāpums. Iemesls – slikti uzturēšanās apstākļi un higiēnas preču neizsniegšana. Aizskāruma ilgums pieci mēneši. Piešķirtais atlīdzinājums 7000 *euro*.

Iepriekš minētās lietas ir ņemamas vērā, vērtējot atlīdzības apmēru, taču vienlaikus jāsecina, ka konstatētie apstākļi nav identiski. Tiesas ieskatā, apstākļi kamerā Nr./kameras numurs/ nav atzīstami par tik neadekvātiem, kā tas konstatēts iepriekš minētajās lietā.

Nosakot atlīdzinājuma apmēru, tiesa ņem vērā Administratīvās apgabaltiesas lietā Nr.A42808309 piešķirto atlīdzinājuma apmēru 996,01 *euro* par tiesību pārkāpumu, kas konstatēts Daugavgrīvas cietumā nenodrošinot pietiekamu platību un ventilāciju 104 dienas. Savukārt lietā Nr.A42696509 Administratīvā apgabaltiesa piešķīrusi atlīdzinājumu 2845,74 *euro*, konstatējot pārapdzīvotību 410 diennaktis. Šajā lietā Administratīvā apgabaltiesa, kā sekas pārapdzīvotībai konstatējusi arī apstākli par kopā savienotām gultām. Abi minētie Administratīvās apgabaltiesas spriedumi stājušies spēkā.

Tā kā pieteicējs kamerā Nr./kameras numurs/ kopumā attiecīgajā laika periodā pavadīja 127 diennaktis, tiesa atzīst par samērīgu pieteicējam noteikt morālo kaitējumu 1000 *euro* apmērā.

Tiesas ieskatā, šāds atlīdzinājums ir atbilstošs pieteicēja aizskarto tiesību nozīmīgumam, smagumam un aizskāruma ilgumam, tas sniegs gandarījumu pieteicējam, kā arī vērsīs Pārvaldes uzmanību aktīvāk iesaistīties situācijas risināšanā, kas saistīta ar ieslodzīto turēšanu nepiemērotos apstākļos, ņemot vērā to, ka tiesas jau vairākkārt apstākļus Daugavgrīvas cietumā atzinušas par neatbilstošiem cilvēktiesībām.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesnese s 2013.gada 8.jūlija lēmumu pieteicējs atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, valsts nodeva 28,46 *euro* apmērā piespriežama no atbildētāja.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt /pers. D/ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2012.gada 3.oktobra līdz 2013.gada 7.februārim (kopā 127 diennaktis) pieteicēju turot kamerā Nr./kameras numurs/ cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos.

Uzlikt parpienākumu Latvijas Republikai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /pers. D/ nodarīto morālo kaitējumu 1000 *euro* apmērā.

Noraidīt /pers. D/ pieteikumu pārējā daļā.

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt par labu valsts budžetam valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2014.gada 4.aprīlī.

Tiesnese K.Brokane